

FORFATTER OG FOREDRAGSHOLDER,
ÆRØSKØBING

FINN SLUMSTRUP

AVISEN DANMARK 16.07.18

Højskolemanden, jazzmusiker og tidligere programchef Finn Slumstrup var en lydher og flittig debatter, også i avisen Danmark. Han døde pludseligt torsdag den 5. juli, få dage efter, at han havde skrevet denne kronik, som vi efter aftale med hans hustru, Anne Mette Holstein, bringer her.

I en Trump-tid er der god grund til at grave Koestler frem. Han tog snavset ud af nøglehullet

det sidste årstid har jeg stadig oftere for mit indre øre hørt Arthur Koestlers stemme. En dyb, indtrængende stemme på et formfuldendt engelsk med en kraftig germansk accent, som mindede om, at hans fødsel lå helt omme på den anden side af Første Verdenskrig i det østrig-ungarske dobbeltrige, hvor han blev født i Budapest i 1905.

DET ER SOM regel nyhedsudsendelserne i fjernsynet, der får mig til at tænke på Koestler. Men det kan også være andre dele af nyhedsfloden, for overalt møder man beretninger om stadig dybere spændinger af politisk, religiøs og social karakter, mens Donald Trumps USA tager afsked med det forsøg på en verdensorden, der blev skabt efter 2. Verdenskrig med menneskerettigheder, flygtningekonvention og frihandel som elementer i kampen for at tæmme den aggressive nationalisme, der medførte så mange forfærdelige lidelser op gennem 1900-tallet.

DEN 1. MARTS i år var det 55 år siden, Arthur Koestler døde. Og det i sig selv er årsag nok til at kun de færreste i dag forbinder noget med hans navn. Han var i første halvdel af sit liv en fremragende politisk skribent med en udsøgt evne til altid at være i centrum for de politiske brændpunkter. Det slap han forbavsende nok fra med livet i behold. I anden del af tilværelsen - hvor han forståeligt nok søgte en roligere livsrytme - blev han en vedkommende videnskabsjournalist og forfatter.

Koestlers intellektuelle nysgerrighed medførte, at han med voldsom energi fulgte en grundholdning, han selv formulerede sådan her: "Vor biologiske udrustnings begrænsninger har muligvis henvist os til at være lurere ved evighedens nøglehul. Men lad os i det mindste tage det snavs ud af nøglehullet som blokerer selv dette begrænsede udsyn."

Denne indstilling medførte, at Koestler også beskæftigede sig med telepati og andre mere eller mindre okkulte fænomener, som rationelle fornufts mennesker ikke kunne have noget med at gøre.

Dertil kom så, at Koestlers død i 1983 var et opsigtsvækkende selvmord sammen med forfatterens betydeligt yngre hustru, Cynthia. Hvor Koestler selv led af både Parkinsons syge og leukæmi, var hustruen sund og rask. Men hendes selvmordsbrev sagde kort og godt, at hun ikke havde lyst til at leve uden Arthur.

DEN TREDJE GRUND til at Koestler blev dømt ude af det gode selskab var en

Illustration: Gert Ejton

murstenstyk biografi i 1998, som beskrev sin hovedperson som et så usympatisk menneske, at sømmene for alvor blev hamret i kisten.

INGEN AF DE tre forhold har for mig ændret på Koestlers placering som en skikkelse jeg tænker på med dyb taknemmelighed, når jeg ser på den trekvartemeter bøger jeg har i reolen af ham og om ham.

Når jeg nu trækker ham frem i forbindelse med den depression, der kan gribe én ved mødet med de løbende nyheder, er det specielt med tanke på en bog fra 1967, "The Ghost in the Machine", som er sidste bind i en stort anlagt trilogi med analyse af menneskets kreative og destruktive kræfter.

I bogen skriver han bl.a.: "Den menneskelige psykes kreativitet og patologi er når det kommer til stykket to sider af samme medalje, som er formet i udviklingens smedje. Den første side er ansvarlig for vore katedralers skønhed, den anden for de groteske skikkelser i katedralernes dekorationer, som skal påminde os om, at verden er fuld af uhyrer, djævløse og fristelser. De afspejler det spor af vanvid, som løber gennem arternes historie og antyder, at et eller andet sted i løbet af udviklingens opstigning fra dybet er et eller andet gået

galt. Udviklingen er blevet sammenlignet med en labyrint af blindgyder, og der er ikke noget mærkeligt eller uhyrligt i antagelsen af at menneskets medfødte udstyr, skønt det er alle andre levende væseners overlegent, ikke desto mindre indeholder en indbygget fejl eller mangel som disponerer mennesket for at søge selvødelæggelsen."

Deraf altså titlen "The Ghost in the Machine".

Der er et spøgelse på spil et eller andet sted i menneskets hjernebark.

Sagt meget enkelt er spøgelse konflikten mellem følelserne og intellektet. En konflikt vi alle kender. Hvem kan ikke være betydeligt mere forstående og tolerant i teorien end i praksis?

Denne konflikt, som i det større billede markeres af, at samtidens videnskabelige erobringer på det tekniske område ikke er ledsaget af en tilsvarende udvidelse på det følelsesmæssige område, vil efter Koestlers mening kunne føre til, at menneskets selvødelæggende anlæg vinder den strid der konstant foregår mellem lysets og mørkets kræfter i mennesket.

BOGEN MEDFØRTE EN diskussion, der i intensitet var næsten lige så heftig som de debatter, han var i stand til at skabe i sin ungdom.

Men hvor diskussionen i sin tid stod mellem politikere og samfundsdebattere, var det nu især videnskabsfolk, der diskuterede Koestler.

Diskussionen kørte næsten helt uden om Danmark, skønt forfatteren selv gjorde et forsøg på at starte debatten.

Han kom nemlig til København for at modtage den store Sonning-pris, som dengang var på 125.000 kroner, og i takketalen var Koestler netop inde på "spøgelse i maskinen".

ET PAR ÅR senere gjorde han spørgsmålet om menneskets drift mod selvødelæggelse til et kardinalpunkt i en forelæsning på det 14. Nobelsymposium i Stockholm.

Koestler hævdede her, at de evindelige appeller til den sunde fornuft er dømt til at falde på stengrund: "Mennesket er ikke noget fornuftsvæsen, og det er intet der tyder på, at det er i færd med at blive det", fastslog den stadig mere skeptiske forfatter.

Det kan være en både besk og nøgtern oplevelse at læse Arthur Koestlers sene bøger.

Men hans mod til at tage snavset ud af nøglehullet hjælper os til at forstå, hvilket grundlag vi har at stå på i kampen for at løse de store udfordringer, homo sapiens står over for.

